

Szarvas József munkájának gyümölcsei

„Ottmaradtam a kereszt alatt”

Az egész Az ember tragédiájával kezdődött – mondja Szarvas József. A Nemzeti Színház művésze a Kárpát-medencében őshonos gyümölcsfajtákat menti, kulturális programokat tart kertjében, így próbálva erősíteni a közösséget szűkebb, választott pátriájában, az őrségi Viszákon.

KÉZDI BEÁTA | kultura@hetivalasz.hu

Amikor Szarvas József 2002-ben megkapta az új Nemzeti Színház nyitó előadásában Adám szerepét, és elhagyta a biztos szakmai sikereket ígérő Kaposvárt, egy szabadságolás alkalmával szeretett bele ebbe az őrségi vidékbe. Ekkor kérte fel Rátóti Zoltán színész barátja, aki már ismerős volt érrefelé, hogy a Göcsej–Őrség–Hetés határán fekvő medesi szőlőhegyen 2002-ben avatandó fakeresztnél mondjon el egy verset. Ma már a szentegyházi tetőn, az egykori Medes falu templomának helyén magasodik a húsz méter magas, tölgyfából faragott kereszt a török által elpusztított Medes és másik 66 település emlékére. Szarvas József elköteleződéséről az Őrség iránt, úton a medesi szőlőhegy felé mutatva így fogalmaz: „Ottmaradtam a kereszt alatt.”

Tündérkert Viszákon

A színész itt kötött barátságot a fakereszt lábánál elterülő Pórszombat erdőszévével, a keresztet megálmódó Kovács Gyulával (képeünkön jobbra), aki a Kárpát-medencében őshonos gyümölcsfákat gyűjti, oltja,

menti, így létrehozva egy sajátos génbankot. Azóta mindkettejük szenvedélyvé vált a helyi értékeket megőrizni, mivel – ahogy az erdész fogalmaz – „az organikus tudás, a mindenhez értés kiveszett a falu embereiből”. A gyümölcsész büszkén mutatja a kertjében található kétszáz fajta göcseji gyümölcsfát. Köztük, színész barátja legnagyobb öröme, a viszáki korait is. De gyümölcsökről nem lehet pálinka nélkül beszélni; és a göcseji ember számára nem létezik simán körtepálinka: annak vagy tuskés, vagy sózó, bakfark-, paraszt- vagy akár sárga körtének kellett lennie. A kertben hetvenféle körte- és számos almafajta található. Előbbiből például a vérbélű és a teelő körte, utóbbiból a mosolygó batul, a karácsonyalma, a sárga szépvirágú vagy a leányocsú alma. A beszélő nevek elárulják az érés idejét, és abban is segítenek, hogy fogyasztásra, aszaláshoz, kompótbá, süteménybe, ecetnek vagy pálinkának való-e a gyümölcs.

A kétszáz éves boronapincében kóstolót kapunk a kertben található nádfedelel pálinkafőzőben idén először szabadon főzött párlatokból: kizárólag helyi körtéből több mint tízfajta pálinka so-

rakozik. A helyi gyümölcsész elárulja, hogy még a kert végében található erdőn túl és a hegy több pontján is van gyümölcsöse, ahol így összességében 1500 őshonos gyümölcsfa génállománya található. Munkájának azonban vannak ellenségei, de kivételesen nem emberekre kell gondolni, hanem vadakra, akiknek ez valóságos svédasztal, ezért a közösség a Tündérkertet már körbekerítette.

Kaszás Attila emlékére

Szarvas József vidéki otthonában a gyümölcsfák komoly szerepet kaptak, és a két férfi barátsága is a Tündérkert által pecsételődött meg. A 270 lelkes Viszákon ugyanis nem fogadták kitörő örömmel a Nemzeti Színház tagjának közösségteremtő kulturális terveit, de a gyümölcsöskert – melyben a helyi vagy Viszákról elszármazott gyerekek egy-egy fának a gondnokai lehetnek – áttörést hozott a helyiek és a „gyüttment” színész kapcsolatában.

„Minden, amit itt látni, a hiányból táplálkozott. Gyerekkoromban hiányzott a ragaszkodás a közösségeinkhez, a hagyományainkhoz, hiszen nem volt karácsony,

sem hűsvét. Csak fenyőünnep volt meglocsolóünnep, nem volt semminek értéke, félték mindentől, ami közösséget teremtett. A kommunizmus abban tette érdekeltté a parasztot, hogy a természeti kincseket tönkretegye, mondván, a faanyag miatt megéri” – meséli Szarvas. A kapun belépőt a Kovács Gyulától kapott hársfa fogadja, de mögüle már látszik a pajta épülete. A *Tenk László* festőművész által életre segített galériában *Csernyus Lőrinc* fotói láthatók, a nyáron telt házzal működő pajtaszínházban pedig – ahol fellépett már a Muzsikás és a Söndörgő együttes, de tartott estet *Berecz András*, *Csuja Imre*, *Blaskó Péter* és *Fábry Sándor* is – a csipős őszi levegő és a megmunkált fa illata keveredik.

A viszáki Kultúr-Pajta ötlete *Kaszás Attilától* ered, aki a felvidéki Zsigárdon, nagypapai örökségét felújítva alakított ki közösségi házat a helyieknek. „Sokat beszélgettünk erről Attilával. Amikor hírtelesen itt hagyt minket, úgy éreztem, tartozom neki azzal, hogy megcsinálom Viszákon, amit eltervezünk” – meséli Szarvas József. Városi emberként azonban nem volt könnyű dolga, mert a helyiek eleinte nem voltak nyitottak sem a

kiállításokra, sem az előadóestekre. Ma viszont már Zsigárd és Viszák testvérfalu, és sok viszáki ember hozzájárulásával immár öt éve működik a Kultúr-Pajta.

Gyümölcsfákat Budapestre

„A kertben található tavat a szomszéd, *Pungor Róbert* építette, a kemencét, ami-ben az aszalt gyümölcs is készül régi hagyomány szerint, *Kovács László* kalocsai fazekas” – árulja el a színész. Kis dolgok ezek, de kezdik elfogadni ittlétét és a terveit is. A Tündérkert alapítója a gyümölcsfákban és a gyerekekben látta meg a kapcsolódási lehetőséget. „Itt a gyümölcsfának sokkal nagyobb a haszna, az értelme és az értéke, mint a művészetnek; utóbbinak itt nincs felvevő piaca és befogadó közege” – magyarázza Szarvas. *Avas József*, a falu polgármestere és *Biczó Zoltán* helyi tanító egyből felkarolták 2009-ben a Tündérkert ötletét, melyben ma már hetvennél is több oltott facsemete és a gondnokaik nevével ellátott táblák emlékeztetnek a helyi gyümölcsökre és a Kárpát-medence értékeire.

A Tündérkert gondolata megtetszett a környékbelieknek, és mára gyümölcsöskert létesült Oszkón és Nován is.

Magyarföldön, *Rátóti Zoltán* színész és színházigazgató szűkebb pátriájában Tündérkert, Órimagyarósdon Lénárd Koppány Kert, Zsigárdon pedig Attila-kert található, folytatva a gyümölcsgén-állomány és a hagyomány megőrzését.

A viszáki Kultúr-Pajta és Tündérkert története azonban nem ér véget az Órségben, mert hamarosan a fővárosban is lesz kert. Szarvas József tervei szerint a budapesti gyümölcsöst Kőltői Kertnek hívnák, mert „a gyümölcsfák alá vinnénk mindent, ami nemzeti kultúrkinccs. Lehetne ott koncert, felolvasóest, de lennének padok, ahol szerelmek szövődhetnek, barátságok köttetnek. Vagyis közösségek épülhetnek, ahogy anno a pajtáknak is”. Terveihez társakat is talált. Például Csernyus Lőrinc a Kós Károly Egyesülés számára már most kért fákat Kovács Gyula kertjeiből egy épülő Makovez Imre-emlékparkba, de a színészt arról is biztosította, hogy ha megvalósul a kert, akkor építészeti munkákban is segítséget nyújt. „A gyümölcsészet többfajta közösségi kultúra hordozója” – vallja Szarvas József, akinek célja nem újat hozni, hanem a meglévőt menteni, fejleszteni, ápolni. ■

Fotók | Todoroff László

